

Sygn. akt VIII U 604/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 listopada 2021 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Teresa Kalinka
Protokolant	Renata Figiel

po rozpoznaniu w dniu 9 listopada 2021 r. w Gliwicach

sprawy R. M. (M.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o prawo do rekompensaty

na skutek odwołania R. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 19 lutego 2021 r. **nr** (...)

oddala odwołanie.

(-) sędzia Teresa Kalinka

Sygn. akt. VIII U 604/21

UZASADNIENIE

Decyzją z 19 lutego 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonemu R. M. przyznania prawa do rekompensaty z art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych argumentując, że ubezpieczony nie udowodnił wymaganego 15-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, a jedynie 9 miesięcy i 29 dni.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony domagał zmiany zaskarżonej decyzji i przyznania mu prawa do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Ubezpieczony podniósł, że spełnił wszystkie przesłanki warunkujące przyznanie prawa do rekompensaty do emerytury, w szczególności legitymuje się 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach. Podkreślił, że stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w szczególnych warunkach, będąc zatrudnionym w Zakładzie Produkcyjnym (...) s.c. w G. w okresie od 2 listopada 1993 r. do 25 marca 1998 r. oraz w „S.I.A.P. sp. z o.o. w G. od 26 marca 1998 r. do 31 grudnia 2008 r. na stanowisku odlewnika i montera akumulatorów.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując swoje stanowisko zawarte w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. (...) Oddział w Z. wyjaśnił, że nie uwzględnił do stażu pracy w warunkach szczególnych okresów zatrudnienia w Zakładzie Produkcyjnym (...) s.c. w G. i w (...) sp. z o.o. w G., ponieważ podane stanowiska nie figurują w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Sąd ustalił, co następuje:

Ubezpieczony R. M. urodził się (...)

W dniu 5 lutego 2021 r. ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie emerytury oraz prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Zaskarżoną decyzją z 19 lutego 2021 r. (...) Oddział w Z. przyznał ubezpieczonemu zaliczkę na poczet przysługującej emerytury od 5 lutego 2021 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego, a jednocześnie odmówił ubezpieczonemu prawa do rekompensaty, argumentując iż nie udowodnił on na dzień 1 stycznia 2009 r. wymaganego 15-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Organ rentowy zaliczył ubezpieczonemu do stażu pracy w szczególnych warunkach jedynie 9 miesięcy i 29 dni, tj. okresy zatrudnienia w (...) w S. od 26 września 1975 r. do 26 kwietnia 1976 r. i od 4 maja 1978 r. do 31 lipca 1978 r. na stanowisku starszego rzemieślnika.

(...) Oddział w Z. nie zaliczył ubezpieczonemu do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia w Zakładzie Produkcyjnym (...) s.c. w G. od 2 listopada 1993 r. do 25 marca 1998 r. na stanowisku montera akumulatorów, odlewnika, a także w (...) sp. z o.o. w G. od 26 marca 1998 r. do 31 grudnia 2008 r. na stanowisku odlewnika, ponieważ podane stanowiska nie figurują w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Ubezpieczony w okresie od 4 października 1984 r. do 22 lutego 1993 r. był zatrudniony w (...) sp. z o.o. w G. na stanowisku odlewnika. Był to zakład produkujący akumulatory ołowiowe. Do obowiązków ubezpieczonego należało odlewanie krutek i rdzeni potrzebnych do budowy akumulatorów. Praca ubezpieczonego polegała na stapianiu sztabek ołowianych, tzw. gąsek, a następnie ręcznym lub maszynowym odlaniu części akumulatorów. Ubezpieczony pracował w oparach ołowiu, w narażeniu na kontakt z wodorotlenkiem sodu i substancjami żrącymi. Taką pracę wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

W okresie od 2 listopada 1993 r. do 25 marca 1998 r. ubezpieczony pracował w Zakładzie Produkcyjnym (...) s.c. w G. na stanowisku odlewnika. Wykonywał wówczas identyczną pracę jak w (...) sp. z o.o.

W świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach z 25 marca 1998 r. podano, że ubezpieczony podczas pracy w Zakładzie Produkcyjnym (...) s.c. w okresie od 2 listopada 1993 r. do 25 marca 1998 r. na stanowisku montera akumulatorów, odlewnika stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace lutowania pakietów akumulatorów, separowania płyt ołowianych, tj. wymienionych w dziale III, poz. 36, wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W okresie od 26 marca 1998 r. do 5 lutego 2021 r. ubezpieczony był zatrudniony w (...) sp. z o.o. w G. na stanowisku odlewnika. Do końca grudnia 2008 r. wykonywał taką samą pracę jak u poprzednich pracodawców.

W świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach z 5 lutego 2021 r. wskazano, że ubezpieczony podczas wykonywania pracy w (...) sp. z o.o. w okresie od 26 marca 1998 r. do 31 grudnia 2008 r. na stanowisku odlewnika stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace przecinania kratki ołowianej, dynelowania, obsługi agregatów

odlewniczych (tzw. odlewnia krutek i rdzeni łożnianych), tj. prace wymienione w dziale IV, poz. II, wykazie B stanowiącym załącznik do zarządzenia Nr 6 i 7 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z 18 i 19 maja 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w niektórych zakładach pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego.

Razem z odwołującym pracowali: K. W. i H. G..

K. W., na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z 25 listopada 2020 r. (sygn. VIII U 43/20), ma przyznane prawo do emerytury pomostowej z tytułu pracy w szczególnych warunkach na stanowisku odlewnika – m.in. w (...) E. (1982-1992) i w Zakładzie Produkcyjnym (...) s.c. (1992-1998).

H. G., na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z 18 grudnia 2015 r. (sygn. VIII U 1147/15), ma przyznane prawo do emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy w szczególnych warunkach – m.in. w (...) E. (1982-1992) i w Zakładzie Produkcyjnym (...) s.c. (1992-1998) na stanowisku lutownika łożni.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie: akt organu rentowego, akt emerytalnych K. W., akt emerytalnych H. G., przesłuchania ubezpieczonego (nagranie z rozprawy z 9 listopada 2021 r. k. 45).

Sąd pominął dowód z zeznań w charakterze świadka Z. P., H. G., K. W., P. T., albowiem zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd uznał za kompletny i wystarczający do poczynienia ustaleń faktycznych, zaś ww. dowody zmierzałyby jedynie do przedłużenia postępowania.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego nie zasługuje na uwzględnienie, albowiem zaskarżona decyzja jest prawidłowa ale z innych przyczyn niż wskazywał organ rentowy.

Kwestia sporna w przedmiotowej sprawie dotyczy uprawnień ubezpieczonego do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1924) rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat.

Zgodnie z ust. 2 rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych określa ogólne warunki nabycia prawa do rekompensaty, czyli – zgodnie z definicją legalną zamieszczoną w art. 2 pkt 5 ustawy – do odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze przez osoby, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

Prawo do rekompensaty przysługuje ubezpieczonemu, który legitymuje się co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Chodzi w tym przypadku o pracę, o której mowa w art. 32, 33, 39, 40 i 50c ustawy (art. 21 ust. 1).

Przesłankami uprawniającymi do rekompensaty są:

- utrata przez ubezpieczonego możliwości przejścia na emeryturę w związku z wygaśnięciem po dniu 31 grudnia 2008r. – w stosunku do ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., a przed dniem 1 stycznia 1969r. – podstawy normatywnej przewidującej takie uprawnienie;
- niespełnienie przez ubezpieczonego warunków uprawniających go do emerytury pomostowej;

- legitymowanie się przez ubezpieczonego co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS;

- niezyskanie przez ubezpieczonego prawa do wcześniejszej emerytury według zasad przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS.

Bezspornie ubezpieczony jest uprawniony do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jednak nabycie prawa do emerytury na zasadach ogólnych nie wpływa w żaden sposób na uprawnienia do rekompensaty. Przesłanką negatywną do uzyskania prawa do rekompensaty jest natomiast nabycie prawa do wcześniejszej emerytury, niezależnie od tego czy ubezpieczony wystąpi z takim wnioskiem czy nie.

Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 17 grudnia 2015 r. sygn. akt III AUa 717/15 (LEX nr 1964970), celem rekompensaty jest złagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na wcześniejszą emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach. Nie polega ona jednak na stworzeniu możliwości wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej, ale na odpowiednim zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Zauważyć także trzeba, iż skoro zgodnie z art. 23 ustawy z 2008 r. o emeryturach pomostowych rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, a zgodnie z art. 173 u.e.r.f.u.s. kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., za których były opłacane składki na ubezpieczenia społeczne przed dniem 1 stycznia 1999 r., to warunek sformułowany w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych należy rozumieć w taki sposób, że rekompensata jest adresowana wyłącznie do ubezpieczonych objętych systemem emerytalnym zdefiniowanej składki, którzy przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego nie nabyli prawa do emerytury z FUS obliczonej według formuły zdefiniowanego świadczenia. Jedynie więc nabycie prawa do wcześniejszej emerytury stanowi przesłankę negatywną przyznania prawa do rekompensaty, natomiast nabycie prawa do emerytury na zasadach ogólnych nie wpływa w żaden sposób na uprawnienia do rekompensaty.

W przedmiotowej sprawie (...) Oddział w Z. odmówił ubezpieczonemu przyznania prawa do rekompensaty argumentując, że ubezpieczony nie udowodnił wymaganego 15-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, a jedynie 9 miesięcy i 29 dni. Organ rentowy nie zaliczył ubezpieczonemu do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia w Zakładzie Produkcyjnym (...) s.c. w G. od 2 listopada 1993 r. do 25 marca 1998 r. na stanowisku montera akumulatorów, odlewnika, a także w (...) sp. z o.o. w G. od 26 marca 1998 r. do 31 grudnia 2008 r. na stanowisku odlewnika, ponieważ podane stanowiska nie figurują w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Sąd wskazuje, że z zebranego w sprawie materiału dowodowego – w szczególności dokumentacji, akt emerytalnych ubezpieczonego oraz jego wyjaśnień – wynika, że ubezpieczony w spornych okresach ale również w okresie od 4 października 1984 r. do 22 lutego 1993 r. – zatrudnienie w (...) sp. z o.o. w G. na stanowisku odlewnika – stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace w warunkach szczególnych wymienione w wykazie A, dziale III, poz. 36, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.), tj. produkcja, przetwórstwo ołowiu oraz powlekanie ołowiem; ołowiowanie blach ocynkowanych.

Należy jednak podkreślić, że nawet po doliczeniu ww. okresów do stażu pracy w szczególnych warunkach, w wyniku czego ubezpieczony legitymuje się wymaganym 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach, to jednak nie przysługuje mu prawo do rekompensaty do emerytury.

W ocenie Sądu, nie było podstaw do przyznania ubezpieczonemu prawa do rekompensaty z uwagi na spełnienie przesłanek wyłączających powyższe uprawnienie.

Jak wynika z definicji ustawowej zawartej w art. 2 ust. 5 ustawy o emeryturach pomostowych, przewidziana w niej rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej. Przy czym, w myśl art. 21 ust. 1 tej ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Równocześnie, stosownie do art. 21 ust. 2 ustawy, rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W ocenie Sądu Okręgowego, przepisy te muszą być odczytywane łącznie i rozważając prawo do rekompensaty nie można tracić z pola widzenia jej odszkodowawczego charakteru określonego powołaną definicją.

Z przytoczonej definicji rekompensaty jednoznacznie wynika bowiem, że ratio legis wprowadzenia tego rozwiązania było dążenie do wyrównania szkody poniesionej przez osoby legitymujące się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych, a niespełniające innych warunków do przyznania im emerytury z tytułu takiego zatrudnienia, tj. zarówno emerytury w trybie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jak i emerytury pomostowej. Innymi słowy, można przyjąć, że fakt wykonywania przez 15 lat pracy w warunkach szczególnych (niezależnie od innych warunków ustawowych) może skutkować uzyskaniem prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym lub zastępującej ją emerytury pomostowej lub rekompensaty, gdy nie ma się prawa do żadnego z tych świadczeń ze względu na zapisy ustawowe. Z definicji rekompensaty wynika, że jest ona kierowana do tych ubezpieczonych, którzy wskutek wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych - zawężającej krąg uprawnionych do tego świadczenia w stosunku do zakresu podmiotowego poprzedniej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze - i następnie braku możliwości skutecznego ubiegania się o emeryturę w wieku obniżonym przy wykazaniu spełnienia warunku wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze zawartej w art. 32 i 46 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - wobec wygaszania powyższego świadczenia - utracili możliwość ubiegania się o emeryturę z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, jak i dodatkowo nie nabeżdą uprawnień do emerytury pomostowej.

Nabycie prawa do świadczeń, w tym do emerytury pomostowej, należy wiązać ze spełnieniem ustawowych warunków nabycia tego prawa i równocześnie nie można nabycia prawa utożsamiać z przyznaniem i wypłatą świadczenia, którą to kwestię reguluje art. 129 ust. 1 ustawy emerytalno-rentowej, nakazujący wypłacanie świadczenia od dnia powstania prawa, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu.

Tym samym, zdaniem Sądu Okręgowego, uzasadniony jest pogląd, że rekompensata nie przysługuje ubezpieczonemu, który nabył prawo do emerytury pomostowej niezależnie od realizacji takiego uprawnienia.

Powyższe stanowisko znajduje potwierdzenie w piśmiennictwie - rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym, nawet jeśli tego prawa nie zrealizowała (zob. K. Jankowska oraz I. Jędrasik-Jankowska, Komentarz do ustawy o emeryturach pomostowych, (w:) Prawo do emerytury. Komentarz do ustaw z orzecznictwem, LEX).

Tożsamy stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 19 lutego 2021 r. (sygn. I USKP 13/21), w którym stwierdził, że rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej. Jeśli więc ubezpieczony ma taką możliwość (legitymując wymaganym stażem pracy - ogólnym i w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na dzień wejścia w życie ustawy emerytalnej), lecz z niej nie korzysta - po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40 u.e.r.f.u.s., rekompensata mu nie przysługuje.

W podobnym tonie wypowiedział się również Sąd Apelacyjny w Lublinie w wyroku z 29 grudnia 2020 r. (sygn. III AUa 1002/20), który podał, że aby ustalić prawo do rekompensaty konieczne jest wykazanie, iż ubezpieczony do dnia 1 stycznia 2009 r. udowodnił 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach, przy jednoczesnym braku możliwości

uzyskania prawa do emerytury pomostowej lub prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na skutek zmiany stanu prawnego wprowadzonego ustawą o emeryturach pomostowych.

W niniejszym postępowaniu ubezpieczony – po zaliczeniu mu spornych okresów do pracy w warunkach szczególnych – spełnia przesłanki do uzyskania prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych. Prawo do takiej emerytury nabyli jego współpracownicy.

Zdaniem Sądu, powyższe oznacza, że w stosunku do ubezpieczonego można stwierdzić, że nabył on prawo do emerytury pomostowej, mimo iż nie wystąpił o powyższe świadczenie i nie zrealizował swojego uprawnienia. Fakt, że ubezpieczony nabył prawo do emerytury pomostowej, mimo nieskorzystania z tego świadczenia, powoduje wyłączenie możliwości przyznania prawa do rekompensaty. Ubezpieczony nie poniósł bowiem szkody przez działania ustawodawcy zmieniające system emerytalny i stąd brak podstaw do przyznania mu stosowanego odszkodowania w formie rekompensaty.

Reasumując ubezpieczony spełnił warunki do zastosowania przesłanki negatywnej przyznania rekompensaty wymienionej w art. 21 w związku z art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, a tym samym odwołanie wnioskodawcy jako niezasadne podlegało oddaleniu, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., o czym orzeczono w sentencji wyroku.

(-) sędzia Teresa Kalinka